

Sygn. akt II PK 391/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa I. R. , A. N.
przeciwko P. sp. z o.o. w W.
o odprawę pieniężną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 25 czerwca 2015 r., sygn. akt III APa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od pozwanego na rzecz I. R. i A. N. kwoty po 1350 (tysiąc
trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację „P.” Sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 czerwca 2014 r., zasądzającego od Spółki na rzecz I. R. i A. N. odprawy pieniężne odpowiednio w kwocie 192.000 zł i 168.000 zł.

Sąd drugiej instancji podzielił ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd Okręgowy, w szczególności w zakresie skutków zawartych z pracownikami aneksów nr 10 i nr 7. W oparciu o przedmiotowe ustalenia uznał, że odprawy pieniężne przysługują także w wypadku rozwiązania stosunku pracy przez

pracownika. Jednocześnie stwierdził brak podstaw do uwzględnienia zarzutów pracodawcy w kontekście naruszenia art. 8 k.p. i art. 58 § 2 k.c.

Skargę kasacyjną od opisanego wyżej wyroku złożyła strona pozwana, zaskarżając orzeczenie w całości i wskazując na naruszenie prawa materialnego (art. 58 § 2 k.c., art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p. i art. 8 k.p. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. i art. 485, art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

W skardze zawarto wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania, z powołaniem się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. W zakresie pierwszej podstawy skarżący przedstawia wystąpienie istotnych zagadnień prawnych, a mianowicie czy uzależnienie uzyskania przez pracownika uprawnienia do otrzymania odprawy od rozwiązania umowy o pracę przez samego pracownika może stanowić warunek w rozumieniu art. 89 k.c.; czy wprowadzenie do umowy o pracę postanowienia, zgodnie z którym możliwość otrzymania odprawy jest zależna od woli i zachowania uprawnionego pracownika, nawet w sytuacjach braku zawinionego działania po stronie pracodawcy, jest zgodne z przesłankami wyznaczonymi treścią art. 353¹ k.c., z uwzględnieniem normatywnej konstrukcji warunku przewidzianego w art. 89 k.c.

Natomiast skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 485 i art. 484 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie posługuje się argumentami pozwalającymi na przyjęcie jej do merytorycznego rozpoznania.

Istotnym elementem skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) jest wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Spełnienie tego warunku prowadzi do uruchomienia procedury tzw. „przedsądu”, w czasie którego badaniu podlegają wyłącznie enumeratywnie wymienione przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Wystąpienie choćby jednej z nich prowadzi do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W ten sposób przepisy Kodeksu postępowania cywilnego akcentują obowiązki wnoszącego skargę. Nie chodzi tu tylko o formalne odwołanie się do przesłanek

przedsądu, lecz o przedstawienie argumentacji jurydycznej, gdyż dopiero taka może wywołać oczekiwany skutek.

Skarżący wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania uzasadnia dwupłaszczyznowo. Z jednej strony powołuje się na jej oczywistą zasadność, z drugiej dostrzega w sprawie istotne zagadnienie prawne, którego wyjaśnienie pozwoli na prawidłowe rozstrzygnięcie sporu. Przyjęty wzorzec może być prawidłowy, o ile istotne zagadnienie prawne i oczywista zasadność skargi kasacyjnej nie zostanie ulokowana w tożsamych przepisach prawa. Krótko mówiąc, jeżeli coś jest oczywiste, to nie może być równocześnie istotnym zagadnieniem prawnym, powodującym konieczność wypowiedzi Sądu Najwyższego. W sprawie jednak dokonano stosownego rozróżnienia, co obliuguje do oddzielnego omówienia każdej ze wskazanych podstaw.

Autor skargi prezentuje stanowisko, iż w sprawie występuje potrzeba wykładni art. 89 k.c. (w tym przepisie lokuje istotę zagadnienia prawnego). Swoją punkt widzenia wzmacnia odwołaniem się do orzecznictwa Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 marca 1999 r., I CKN 1069/98, OSNCP 1999 nr 9, poz. 160; z dnia 19 lutego 2004 r., IV CKN 69/03, LEX nr 175953; z dnia 10 czerwca 2005 r., II CK 712/04, LEX nr 180865). W ten sposób skarżący zamierza wykazać istotę zbudowanego we wniosku zagadnienia prawnego. Jednak przyjęty wzorzec jest tylko pozornie poprawny, a przy bliższym osądzie odgrywa drugorzędną rolę. Rzecz w tym, że kontestowany spór toczy się między pracownikiem (pracownikami) a pracodawcą. W takim układzie zależności możliwe – co do zasady – jest zastrzeżenie warunku. Przepisy Kodeksu pracy nie zawierają własnej regulacji dotyczącej zastrzeżenia warunku w rozumieniu art. 89 k.c. W myśl powołanego przepisu z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych albo wynikających z właściwości czynności prawnej, powstanie lub ustanie skutków czynności prawnej można uzależnić od zdarzenia przyszłego i niepewnego (warunek).

Skarżący w swym wywodzie zupełnie pomija stanowisko judykatury, które odnosi się do jednostronnych czynności prawnych stron stosunku pracy i wyklucza uzależnienie powstania jej skutków od zdarzenia przyszłego i niepewnego. Ze względu na ochronną funkcję prawa pracy i obostrzenia przewidziane przepisami

regulującymi przesłanki (podstawy), formę i tryb dokonywania wypowiedzenia wykluczone jest stawianie pracownika w sytuacji, w której nie byłby pewien, czy wypowiedzenie zostało skutecznie dokonane, czy i kiedy rozpoczął bieg termin wypowiedzenia, czy możliwe i konieczne jest złożenie odwołania do sądu pracy od dokonanego wypowiedzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2014 r., I PK 169/13, LEX nr 1460976). W ten sposób oddala się kwestia istotnego zagadnienia prawnego, gdyż nie każde zagadnienie prawne wypełnia zakres znaczeniowy terminu „istotne”.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W orzecznictwie ugruntował się pogląd, zgodnie z którym skarżący, powołując się na wystąpienie w sprawie zagadnienia prawnego, powinien je sformułować, wskazać przepisy prawne, na tle stosowania których ono się wyłoniło, podać argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen, a nadto wykazać, że jego rozwiązanie jest istotne nie tylko w rozpoznawanej sprawie, ale także dla praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243).

Przedstawione powyżej warunki ilustrują słabość rozumowania skarżącego w kontekście wykreowanego zagadnienia prawnego. Również kolejne zagadnienie nie zawiera cech, które zamierza przypisać mu autor skargi. Zagadnienie sposobu rozwiązania umowy o pracę i uzyskania przez pracownika prawa do odprawy jest dostatecznie wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Nie ulega wątpliwości, iż strony stosunku pracy mogą ułożyć świadczenia korzystniejsze, niż zawarte w przepisach prawa pracy, czy też wprowadzić do treści stosunku pracy świadczenia nieprzewidziane w powszechnie obowiązujących przepisach prawa pracy, czy też w końcu zagwarantować dodatkowe składniki wynagrodzenia (art. 18 k.p.). Uprzywilejowana pozycja pracownika nie dotyczy li tylko pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, lecz pozwala na kształtowanie w umowie o pracę (albo aneksie do niej) warunków zatrudnienia w sposób korzystniejszy, także do członków zarządu spółek kapitałowych, ze względu na ich

szczególną sytuację w zatrudnieniu, między innymi do odpraw pieniężnych w związku z rozwiązaniem umów o pracę (zob. Z. Kubot: Umowy o pracę z członkami zarządu spółek kapitałowych PiZS 1995 nr 1, s. 43). Judykatura aprobuje to stanowisko (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2007 r., I PK 222/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 159). W wyroku z dnia 22 lutego 2008 r., I PK 209/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 135 wskazano wprost, że prawo do odprawy pieniężnej dla pracownika może wynikać z samego rozwiązania stosunku pracy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę, że pracodawca sektora prywatnego, który indywidualnie przyznał pracownikowi lepsze warunki zatrudnienia niż powszechnie obowiązujące (np. w odniesieniu do świadczeń dodatkowych) - w kontekście art. 18 k.p. - nie może powoływać się na to, że czynność ta była sprzeczna z prawem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II PK 212/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 56), ani tej sytuacji kwalifikować jako nadużycia prawa, czy powoływać się na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2008 r., I PK 209/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 135; z dnia 18 marca 2015 r., III PK 110/14 LEX nr 1754041).

Naturalnie stanowisko to jest pod pewnymi względami złagodzone. Chodzi o sytuacje ponadstandardowych (do okoliczności faktycznych sprawy) przywilejów pracowniczych, które mogą podlegać weryfikacji sądowej z punktu widzenia społeczno-gospodarczej oceny interesów stron, wobec czego pracownik, któremu zagwarantowano w umowie o pracę takie nadmiernie wygórowane i nieuzasadnione świadczenie powinien liczyć się z możliwością kwestionowania takiego postanowienia przez pracodawcę, w szczególności przez zarzut bezwzględnej nieważności tej czynności (art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p.) spowodowanej naruszeniem zasad współżycia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 14 września 2010 r., II PK 67/10, LEX nr 687016; z dnia 4 listopada 2010 r., II PK 106/10, OSNP 2012 nr 3-4, poz. 30; OSP 2012 nr 10, poz. 98, z glosą J. Wratnego; z dnia 26 kwietnia 2011 r., II PK 271/10, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 137; PiZS 2013 nr 5, s. 39, z glosą B. Rutkowskiej i z dnia 20 czerwca 2012 r., I PK 13/12, LEX nr 1243001).

Transponując powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, iż skarżący nie przekonał Sądu Najwyższego, iż rozstrzygnięcie przedstawionych zagadnień będzie służyć rozwojowi prawa. Ma to zewnętrzny wyraz w drugiej części uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, w którym neguje się ustalenia faktyczne Sądu II instancji, co na tym etapie postępowania nie jest trafne. Sąd Najwyższy jest związany ustalonym stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Związanie to wyklucza nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie, czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Ustrojową funkcją Sądu Najwyższego jest sprawowanie nadzoru judykacyjnego, w tym zapewnianie jednolitości orzecnictwa sądów powszechnych. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306). W ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wyjaśnił, że świadczenie przyznane powodom nie było świadczeniem „niczym nieuzasadnionym”, czy nadmiernie wygórowanym. Wręcz odwrotnie było to świadczenie usprawiedliwione, odpowiadające przyjętym zwyczajom i praktyce stosowanej przy zatrudnianiu pracowników określonego szczebla.

Z tego względu nie można też mówić o oczywistości skargi kasacyjnej. Weryfikacja przesłanek do odprawy pod kątem zasad współżycia społecznego (art. 8 k.p.) mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego, po uwzględnieniu całokształtu okoliczności faktycznych sprawy. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia art. 8 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 92; z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LexPolonica nr 2375687; z dnia 11 grudnia 2009 r., II BP 8/09, LexPolonica nr 2377209; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10,

LexPolonica nr 2488412 i z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 275/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s. 584). W tym kontekście Sąd Najwyższy nie dopatrył się ustawowej przesłanki przedsądu.

W końcu nie można stwierdzić, że skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na brzmienie art. 65 § 1 i 2 k.c. W sprawie podnosi się, że Sąd pominął kontekst sytuacyjny, w jakim oświadczenia zostały złożone, a także zakładany przez strony cel zawarcia aneksów do umów o pracę, tj., zgodnym zamiarem stron nie było przyznanie powodom prawa do otrzymania odprawy w każdym przypadku rozwiązania stosunku pracy, niezależnie od przyczyn. Wykładnia oświadczeń woli stron umowy zawartej w formie pisemnej, w odniesieniu do sensu tych oświadczeń, ustalana jest na podstawie tekstu dokumentu przy zastosowaniu językowych reguł znaczeniowych i uwzględnieniu ich kontekstu i związków treściowych zachodzących pomiędzy poszczególnymi postanowieniami. Należy mieć również na uwadze okoliczności, w jakich oświadczenie woli zostało złożone, a także jego cel wskazany w tekście lub zrekonstruowany na podstawie zawartych w nim postanowień (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 162/12, Legalis nr 557945). Przeto nie można mówić o oczywistości skargi w tej mierze, skoro nie jest ona widoczna na pierwszy rzut oka.

Mając na uwadze powyższe orzeczono w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach orzeczono w myśl art. 98 k.p.c. w związku z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt 2 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461).